

चतुर्दशे भवारण्यरूपकव्याकृतिः कृता प्रस्तुते तस्य गोमायुमशकाद्यर्थकल्पनम् ॥ १ ॥ यः परीक्षितापृष्टः सः श्रीशुक उवाच सहेतिसूतोक्तिः दुरत्यये ऽध्वन्यजयानिवेशितइतियदुक्तं तदेव निवेशनप्रकारकथनेन प्रपंचयति यएष प्रसिद्धोजीवलोकः अयं विष्णोर्मायया असुगमे ऽध्वन्यापतितो भवा टवींगतः स नृहरिरूपस्य गुरोश्चरणारविंदे ये मधुकराः सेवकास्तेषामनुपदवीतैरनुष्ठितं भक्तिमार्गमद्यापि नावरुंधे न संप्राप्नोतीत्यन्वयः मायायाः स्वकार्यद्वारेण संसारमार्गपातहेतुत्वमाह देहात्ममानिनां सत्त्वादिगुणविशेषैर्विकल्पितानि विभक्तानि यानि कुशलाकुशलविमिश्रकर्माणि तैर्विनिर्मिताभिर्विविधदेहावलीभिर्वियोगसंयोगादिर्योऽनादिः संसारः तदनुभवस्य द्वारभूतेन तस्मिन् संसाररूपे दुर्गमार्गवदसुगमे ऽध्वन्यापतितः यथावणिजांसा

सहोवाच यएष देहात्ममानिनां सत्त्वादिगुणविशेषविकल्पितकुशलाकुशलसमवहारविनिर्मितविविधदेहावलिभिर्वियोगसंयोगाद्यनादिसंसारानुभवस्य द्वारभूतेन षडिंद्रियवर्गेण तस्मिन् दुर्गाध्ववदसुगमे ऽध्वन्यापतित ईश्वरस्य भगवतो विष्णोर्विशवर्तिन्या मायया जीवलोकोऽयं यथावणिक् सार्थोऽर्थपरः स्वदेहनिष्पादित कर्मानुभवः श्मशानवदशिवतमायां संसाराटव्यांगतो नाद्यापि विफलबहुप्रतियोगे हस्तत्तापोपशमनी हरिगुरुचरणारविंदमधुकरानुपदवीमवरुंधे यस्यामुहवा एते षडिंद्रियनामानः कर्मणादस्य वएव ते ॥ १ ॥ तद्यथा पुरुषस्य धनं यत्किंचित्साक्षाद्धर्मोपधिकं बहुकृच्छ्राधिगतं साक्षात्परमपुरुषाराधनलक्षणो योऽसौ धर्मस्तंतु सांपराय उदाहरंति तद्धर्म्यधनं दर्शनस्पर्शनश्रवणास्वादनावघ्राणसंकल्पव्यवसायगृहग्राम्योपभोगेन कुनाथस्याजितात्मनो यथा सार्थस्य तथाऽजितात्मनो विलुपंति ॥ २ ॥ अथ च यत्र कौटुंबिकादारापत्यादयो नास्माकर्मणा वृकसृगाला एव अनिच्छुतोऽपि कदर्यस्य कुटुंबिन उरण कवत्संरक्ष्यमाणं मिषतोऽपहरंति ॥ ३ ॥

र्थः समूहः अर्थार्जनपरः स्वदेहनिष्पादितानां कर्मणां फलद्वारेणानुभवो यस्य विफलाश्च बहुप्रतियोगाः बहुविघ्नाश्च ईहाश्चेष्टा यस्य सः तस्यां संसाराटव्यां ये तापास्तेषामुपशमनीनाशनीम् यस्यामित्यादिव्याचष्टे यस्यां भवाटव्याम् ॥ १ ॥ दस्युतुल्यं तेषां कर्म दर्शयति तद्यथेति धर्मोपधिकं धर्मकारणं तमेव स्वाभिप्रेतं धर्ममाह साक्षादिति तंतुसांपराये परलोकार्थमुदाहरंति तद्धर्म्यधर्मोर्धनम् दर्शनाद्याः पंचज्ञानेन्द्रियाणां वृत्तयः संकल्पव्यवसायावन्तः करणस्य एतैर्गृहे यो ग्राम्य उपभोगः तेन कुनाथस्य कुबुद्धेरजितात्मनो विलुपंति यथा चोराः कुपालकस्यानवहितात्मनः सार्थस्य धनं हरंति तद्वत् ॥ २ ॥ गोमायवो यत्रेतद्व्याचष्टे अथ चेत्यर्थोत्तरोपन्यासे कर्मणा ते तु वृकाः सृगालाश्च कदर्यस्यातिलुब्धस्य ॥ ३ ॥